

Dabas kapitāls Sabiedrības labklājībai.

*(Lai dzīvo Daba un
Turība...blakus!)*

© Juris Jātnieks 2017,
Juris. Jatnieks@daba.gov.lv

Dabas aizsardzības
pārvalde

Šodien:

- Mūsu kopīgais mērķis – sabiedrības labklājība;
- Cik zaļa esi Latvija;
- Infrastruktūras veidi un vērtība;
- Novada vīzijas cena – piemēri Pasaulē un Latvijā;
- Domājam globāli, rīkojamies lokāli – Latvijas ceļu rekonstrukcija <> alejas, dižkoki, ainava;

Dabas aizsardzības
pārvalde

Mūsu interešu krustcelēs ir.. Cilvēks

“Krustcelēs mazs bērniņš rotaļājas... zem ratu riteņiem, zem dzelzu pēdām – tā mūsu Dzīvība...”

Tieši tādi mēs esam Dabas likto globālo procesu krustcelēs.

Jo lielāku slodzi videi rada Cilvēces industrija un sociālā spriedze, jo trauslāks kļūst dabisko ekosistēmu funkcionālais līdzsvars, kas nodrošina mūsu Dzīvību, veselību un labklājību.

Dabas aizsardzības
pārvalde

Par zaļāko valsti

Latvijā ir **689** īpaši Aizsargājamas Dabas Teritorijas, no kurām **333** iekļautas *Natura 2000* tīklā un aizņem 11,9% no Latvijas sauszemes teritorijas un 15% jūras teritorijas.

Latvijā ir trešais mazākais *Natura 2000* sauszemes teritoriju platību rādītājs Eiropas Savienībā, tāpēc vēl atlikušais Dabas mantojums jā saglabā īpaši gudri un ilgtspējīgi.

Lielākās Dabas teritoriju platības procentos no valsts sauszemes teritorijas ir Slovēnijā (35%), Slovākijā (30%), kā arī Igaunijā (17,7%) un Somija – valstis uz kuru sasniegumiem ekonomikā, izglītībā un labklājībā tiecamies.

Kā sadzīvo Dabas saglabāšana un ekonomiskā attīstība?

Dabas aizsardzības
pārvalde

Kāda ir Pasaulē dārgākā infrastruktūra?

Dabas aizsardzības
pārvalde

Dabas aizsardzības
pārvalde

Dabas aizsardzības
pārvalde

Dabas aizsardzības
pārvalde

**Cilvēces radītās struktūras, kur investējam savas dzīves
labāko laiku, enerģiju un līdzekļus, sākas un beidzas vienas
vai vairāku paaudžu laikā.**

Neapdzīvota pilsēta, Ķīna.

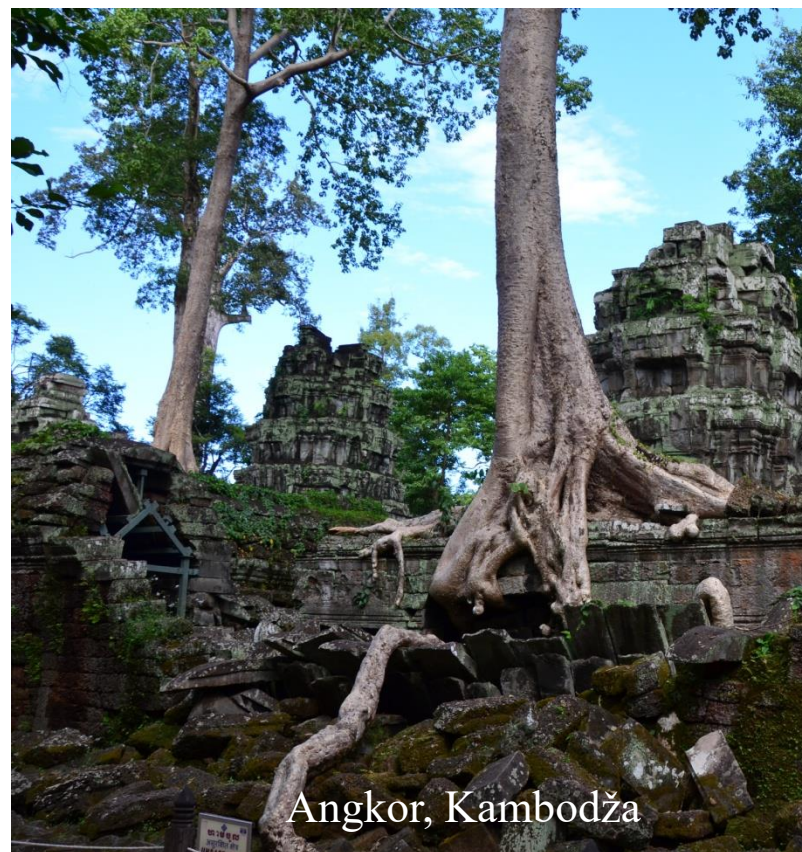

Dabas aizsardzības
pārvalde

Daba pirms mums un pēc mums

Černobiļa

Angkor, Kambodža

Vietas, kur Cilvēks reiz beidzies...
Daba turpinās

Dabas aizsardzības
pārvalde

Cik maksā Dabas infrastruktūra, kas mūs uztur? Ko spējam radīt, atjaunot?

Klimata katastrofu radītie zaudējumi 2017. gadā Pasaulē = 330 miljardi USD, kas līdzvērtīgi ~40 Latvijas valsts gada budžetiem.

Ekosistēmas, ko var mēģināt dabiskot vai atjaunot:

- auglīgu augsni 10 – 50 gados; (vai nekad, pēc erozijas u.c.)
- dabiskai līdzīgu pļavu (> 30 augu sugas) var atjaunot ~20-30 gados. Skat. “Vadlīnijas biotopu saglabāšanai un atjaunošanai” Dabas aizsardzības pārvalde; 2017.
- nelielu upju straujteses, zivju nārsta vietas, peldūdeņu kvalitāti varam atgūt 10 – 60 gados, atkarībā no ietekmēm sateces baseinā.
- dabiski funkcionējošu zemo, jeb zāļu purvu, kas attīra virszemes noteces ūdeņus un nodrošina gruntsūdeņus – 70 – 100 gados;
- nobriedušu, dabiski stabilizējušos mežaudzi ~ 130 – 300 gados;

Dabas aizsardzības
pārvalde

Dabas infrastruktūra, ko nespējam radīt, atjaunot

Cilvēkam aptveramā laika periodā nevaram atgūt :

- ledājus, kas glabā Planētas saldūdens depozītu;
- vides līdzsvaru jūrās, okeānos, lagūnās;
- izmirušās augu un dzīvnieku sugas, genofondu
- klimatu (atceramies piem. Holandiešu klasiku “Sudraba slidas” vai pagājušo vasaru Latvijā)
- reljefu, ainavas vai to elementus - vai varam atgūt reiz

Staburagu?

Dabas aizsardzības
pārvalde

Dabas aizsardzības
pārvalde

Dabas aizsardzības
pārvalde

Vispirms mums kaut kā pietrūkst

Tad pienāk brīdis, kad mēs ciešam

Visbeidzot, tikai nepārvaramā priekšā, mēs lūdzam...

**No šīs pārmaiņu fāzes gribētos
izvairīties**

Dabas aizsardzības
pārvalde

Daudzu politiku krustpunktā ir
ekonomiskais izrāviens.
Saglabājot Dabu arī var
“izrauties” ?!

Novada vīzija:

**Mūsu novads – Zeme kur piedzimt un dzīvot,
atgriezties īstenot sapņus un ieceres,
kur Darbs, Daba un Latviskā kultūra ikkatru
veido par turīgu, stipru un radošu personību.**

Vīzija – “vārdu pa vārdam”

Zeme – paplašināts jēdziens - ne vien novads, bet mana zeme, mana puse, manas Mājas dzimtās vai iegādātās - zemapziņā predeterminēta nacionāla vietas piesaiste.

Kur piedzimt... – jābūt tādai veselības aprūpei, sociālajai aizsardzībai, mājokļa pieejamībai, pamatizglītībai, un interešu izglītībai, u.t.t., lai gribas šeit mīlēt, veidot ģimeni, piedzimt, lai pat no citurienes brauc šeit piedzimt!

..dzīvot... – droša sociālā un uzņēmējdarbības vide viduslāņa darba ņēmējiem, lai ikkatrs, kurš vēlas te strādāt, ir taisnīgi atalgots,

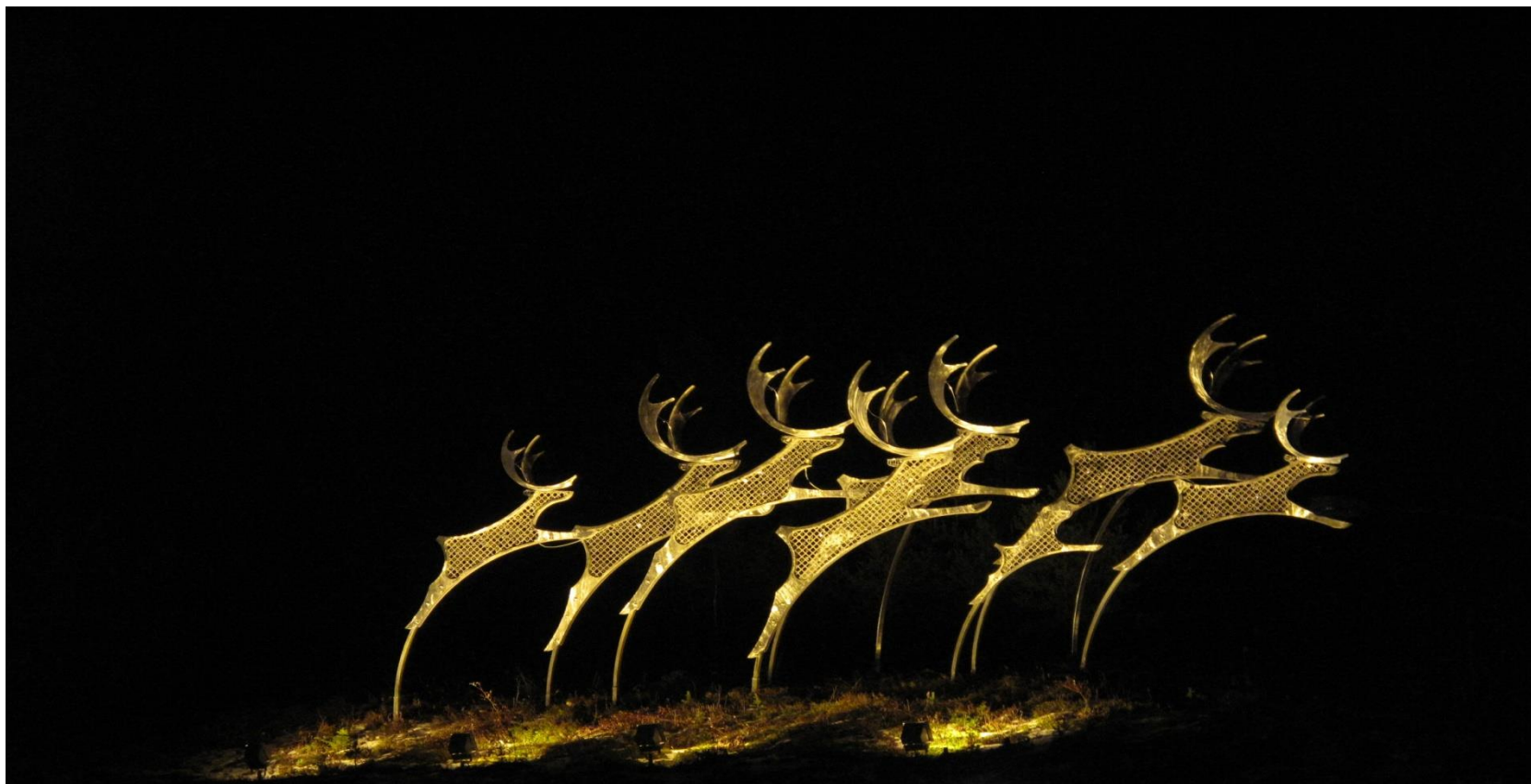
...atgriezties īstenot sapņus un ieceres... – lai tie novadnieki, vai ienācēji, kuri izmācījušies, apguvuši biznesa pieredzi Pasaules līmenī, vēlas būt un ir spējīgi būt darba devēji, novatori, attīstītāji; ir kultūras un mākslas radītāji; ir sociālās piramīdas “mirdzošā smaile”, redz mūsu novadu par piemērotu vietu kur realizēt sevi,

...kur Daba un Latviskā kultūra ikkatru veido... – Daba ir pamats pilnvērtīgai esībai fiziskā formā, kultūra un intelekts ir kā darbarīks un meistars kopā, kas rada kopienas pelnīto labklājības līmeni. ...ikkatru veido...- mēs ļaujam ikvienam bagātināties no Latvijas kultūras un tai pienest savu artavu, liekot saprast, kādā zemē dzīvojam un kādu kultūru novadā kopjam.

...turīgu, stipru un radošu. - novada uzņēmējdarbības un enerģētikas nozares struktūras ir inovatīvas, modernas un patstāvīgas, lai novada pilsoņi būtu turīgi. Biznesa struktūras ir daudzveidīgas un korporatīvas, kas nodrošina ilgtspējīgu turību. Kad apmierinātas pamatvajadzības un sasniegta zināma labklājība, **ikkatra personība** var augt un radoši izpausties.

Vīzijas spēks

Ikvienai vietai ir iespēja! Somijas piemērs.

Ir polārā nakts, migla un aukstums, ledainas klintis, vilki, lāči, āmrijas un ziemeļbrieži. Bija bads, nabadzība, sīksta cīņa par dzīvību daudzus gadsimtus pie Planētas aukstuma pola robežas.

Cilvēki mīlēja arī tādu Zemi, jo tā ir vienīgā Zeme, kas ir viņu – doma kļuva par leģendu, kas pagrieza **naudas plūsmu** uz nekurieni.

Vīzijas cena.

Kur mīt Salavecītis?

Rovaniemi – bagātā nekuriene Somijā aiz polārā loka ar briesmīgu klimatu un neauglīgu zemi.

Ar starptautisku lidostu, dārgu ēdienu, servisu, viesnīcām – visas Pasaules tūristu **naudas appludināta.**

Vīzijas spēks

Ikvienai vietai ir iespējas! Dienvidkorejas piemērs.

Ir niedrājs līdz pamalei, līdz Dzeltenajai jūrai. Ļoti, ļoti trūkst zemes lauksaimniecībai un apbūvei. Tradicionālā plūdmaiņas ierobežošana dārga. Reģiona valdība izvēlas netradicionālu ceļu.

Suncheon līča mitrājs – aizsargājama dabas un atpūtas teritorija, RAMSAR konvencijas vieta. Atjaunotā daļa.

Suncheon līča nepārveidotā, dabiskā daļa - niedrāji, plūdmaiņas zonas, seklūdeņi upes deltā, kalnu ainavas, piekraste ar 3000 salām, mums neierasta vide un cilvēku attieksme pret Dabu.

Mitrāja “varoņi”

Izceļ, dievina “zīmolo”
vietējo

Mitrāja “varoņi”

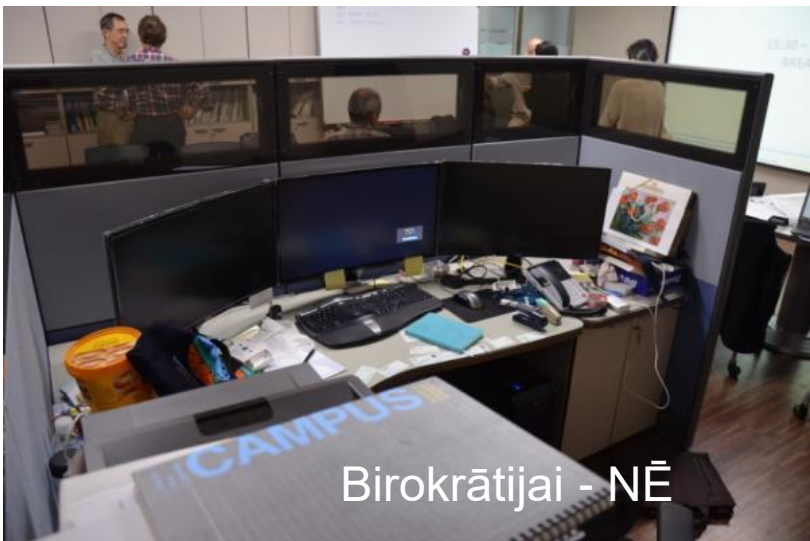

Izvēles cena.

Pa šiem vārtiem dienā iet no 10 000 līdz 100 000 cilvēku, atnesot novada pašvaldībai līdz pat **900 000 USD** dienā!

Austrumu "tīģera" gudrības

Birokrātijai - NĒ

Audzējam pamatkapitālu

Mācāmies no VISAS Pasaules

Katrai vietai ir iespējas! **Teiču Dabas Rezervāts.**

“ Attīstības centrā var būt ne vien liela pilsēta, bet arī liels purvs”
(Ilona Jepsen – Eiropas Komisija. 2004.) **“The area with the very determined management”** – *Tobias Salathe, the RAMSAR Secretariat*

Teiču dabas rezervāts

- “lielākais ārvalstu investīciju piesaistītājs Madonas rajonā no 1999 – 2003. gadam” (A. Ceļapīters)
- Vairāk kā 60% finansu veidoja speciālais un projektu budžets. (... pat pirms Latvija iestājās ES)
- 90% pakalpojumu -vietējie uzņēmumi. Nauda palika reģionā.
- prestiža darba vieta ar augsti kvalificētu (nacionālā un starptautiskā līmenī) personālu, ciematā bez neviena asfaltēta ceļa...
- izstrādāja vienotu videi draudzīgu telpisko plānojumu piecām Teiču un Krustkalnu rezervātu pašvaldībām – pagastiem.
- eksportēja kompetenci, pirka zemi (nevis uzlika jaunus aprobežojumus īpašniekiem)
- nodrošināts pilns Dabas pārvaldības un plānošanas cikls, balstīts uz ĢIS datiem un monitoringu.
- Pilnīgs materiāli tehniskais nodrošinājums....

Dabas aizsardzības
pārvalde

Domājam globāli, rīkojamies lokāli – mūsu Latvijā, savā novadā:

- „Dabas aizsardzību” pakāpeniski aizstājam ar **„Dabas saglabāšana”** kas zemapziņā modina vērtības un atbildības sajūtu aizlieguma un draudu sajūtas vietā.
- Stiprinām atpazīstamību lielākajiem vēsturiskajiem Latvijas dabas kapitāla zīmoliem – Gaujas, Ķemeru, Rāznas un Slīteres Nacionālajiem parkiem, Teiču un Krustkalnu dabas rezervātiem, Ziemeļvidzemes biosfēras rezervātam, Lubāna, Engures mitrājiem u.c. teritorijām.
- **Attīstīsām katra novada Dabas teritoriju zīmolus, kā spēcīgus vietas pievilcības, lokālpatriotisma un sabiedrības atbalsta instrumentus, vairojot Dabas kapitāla nemateriālo vērtību.**

Dabas aizsardzības
pārvalde

Domājam globāli, rīkojamies lokāli – mūsu Latvijā, savā novadā (2):

- Meklējam un novēršam vides saglabāšanas un ekonomiskās attīstības pretrunu cēloņus – ietaupīsim sava mūža laiku, būs **mazāk stresa**, mazāk ilgstošas dokumentu aprites, u.t.t.
- Piemērs – autoceļu renovācija.
  - Iznīcināta vēsturiskā Stradu aleja (autoceļš Gulbene – Rēzekne) ~ 300 koki, arī dižkoki un daudzas citas **alejas Latvijā**;
  - Bez asfalta seguma palicis Kangaru posms autoceļā Ērgļi – Rīga;
  - Sarežģītus Kompromisus nākas piemērot autoceļa Līmbaži – Dūči rekonstrukcijai;

Dabas aizsardzības
pārvalde

Risinājums – ierosināts Saeimas Tautsaimniecības un Vides komisijā (19.12.2017.)

Ceļus projektējot jāparedz Ainaviskie ceļi, ceļu posmi:

- Ir Latvijas pašvaldību plānošanas un stratēģiskajos dokumentos;
- Ir Vācijā, Dānijā, Zviedrijā, arī Igaunijā- šauri, līkumoti ceļu posmi, alejas, pat seni tilti klāti ar melno segumu, nemainot gadsimtos veidojušos ceļa trasi;
- Ir īpaši atzīmēti daudzu Rietumeiropas un Skandināvijas valstu plānošanas dokumentos, kartēs un ceļvežos kā reģiona, novada vai valsts **vietas pievilcības elementi**;
- No rekonstrētajiem ceļiem Latvijā par ainaviskiem varētu uzskatīt posmus: Vecpiebalga – Jaunpiebalga, kā arī Ērgļi – Rīga;

Ainavisko ceļu posmu projektēšana novērstu dabas saglabāšanas un ekonomikas attīstības pretrunas, padarot to cēloni par attīstības papildu iespēju.

Atceramies sava spēka sākumu!

Jeelpo vēju!

Izjūti zaļuma dziļumu!

Ieklausies Laikā, uztver tālumu!

Patausti miglu?

Dabas aizsardzības
pārvalde

**Paldies par
uzmanību!**

Juris.Jatnieks@daba.gov.lv